

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

De Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

Bezoekadres:
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk
3384499-1027598-PG

Bijlage(n)
-

Uw kenmerk
168304.24U

Datum 14 juli 2022
Betreft Reactie commissiebrief Eerste Kamer inzake Nader
schriftelijk overleg 35899 L motie-Van der Voort

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de datum
en het kenmerk van deze
brief.*

Geachte voorzitter,

Graag kom ik hierbij terug op de aanvullende vragen gesteld door de leden van de Eerste Kamerfracties **PvdA, GroenLinks, D66** en **50PLUS** in reactie op mijn brief over desinformatie van 7 maart jl.¹ Ik zal de gestelde vragen één voor één behandelen hieronder.

Kunt u de impact van desinformatie verder duiden?

De impact van desinformatie laat zich lastig duiden. Het is niet te kwantificeren hoeveel mensen zich al dan niet laten beïnvloeden door foutieve of misleidende informatie, ongeacht of deze informatie moedwillig is verspreid. Evenwel is duidelijk dat keuzes door foutieve of misleidende informatie kunnen worden beïnvloed, ook gezien het veranderde informatielandschap waarbij veel mensen in toenemende mate online informatie tot zich nemen. Dit kan grote gevolgen hebben, wat ook duidelijk naar voren is gekomen in de vaccinatiecampagne tegen COVID-19. Door de verspreiding van onjuiste informatie, kan het voorkomen dat mensen hun beslissing om niet te kiezen voor het vaccin mogelijk anders hadden gewogen indien hun informatiepositie anders was geweest. Daarnaast bestaat het risico dat er getracht wordt om bijvoorbeeld bewezen niet-effectieve medicijnen te verkrijgen die mogelijk tot gezondheidsschade kunnen leiden, waarvan een behandeling van COVID-19 met (*hydroxy*)*chloroquine* een voorbeeld is. Ondanks bewezen ineffectiviteit van dit middel bij een COVID-19-besmetting en de kans op ernstige bijwerkingen als hartritmestoornissen, zijn er doorlopend meldingen gedaan bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) van artsen die dit middel zijn blijven voorschrijven bij COVID-19-gerelateerde klachten. De IGJ heeft hiertegen ook opgetreden. Verspreiding van desinformatie op gezondheid gerelateerde onderwerpen blijft een zorgwekkende ontwikkeling waarop ik ook heb toegezegd me te inzetten tegen deze verspreiding.²

¹ Kamerstukken I 2021/22, 35 526 / 35 899, DT.

² Kamerstukken 2021/22, 25295, nr. 1834

Zijn er juridische kaders beschikbaar om het opzettelijk verspreiden van desinformatie aan te pakken?

Het verspreiden van desinformatie valt onder de vrijheid van meningsuiting en is dus in beginsel niet verboden. Toch kunnen er, in bepaalde situaties, juridische stappen worden ondernomen indien desinformatie tot strafbare of onrechtmatige feiten heeft geleid of deze bevat. Het juridische kader rondom de verspreiding van desinformatie is beschreven in het onderzoek van het Instituut voor Informatierecht (IViR) van de Universiteit van Amsterdam.³ De onderzoekers concluderen dat desinformatie de klassieke rechtsgebieden van het privaatrecht, strafrecht, staats- en bestuursrecht en de grondrechtelijke bescherming doorsnijdt. Het raakt ook aan sectorspecifieke wetgeving, waaronder het media- en telecommunicatierecht. Tevens is het recht op de bescherming van persoonsgegevens relevant, indien persoonsgegevens worden gebruikt bij de verspreiding van desinformatie. Het bredere juridische kader rondom online content is uiteengezet in de brief over content moderatie en vrijheid van meningsuiting op online platformen.⁴

Kunt u voorbeelden van cases uit het verleden geven waarin het opzettelijk verspreiden van desinformatie, in het bijzonder waar het gaat om de volksgezondheid, op grond van deze kaders is aangepakt?

De Rijksoverheid zelf heeft geen rechtszaken aangespannen in deze context. Er is echter wel jurisprudentie naar aanleiding van acties van online platformen. Een voorbeeld hiervan is de uitspraak in het kort geding aangespannen tegen YouTube om het verwijderen van een video van 'Café Weltschmerz', een burgerjournalistiek platform, waarin het geneesmiddel *Hydroxychloroquine* als behandeling tegen COVID-19 wordt aangeprezen. YouTube heeft vervolgens deze video verwijderd op grond van het door YouTube opgestelde '*Beleid tegen misleidende medische informatie over COVID-19*'. De rechter heeft hierin geoordeeld dat dit een geoorloofde handeling was, waarbij het platform in zijn recht stond deze video te verwijderen op grond van de uitlatingen die daarin werden gedaan. Hierin is de rechter dus meegegaan in de argumentatie van YouTube dat de verwijderde video's onjuiste en zelfs schadelijke informatie bevatten, waarbij de Rechtbank schrijft: 'Het moge zo zijn dat [eiser 2] meent dat het bij 10 van zijn patiënten heeft gewerkt, dat hij in het middel gelooft (als het in een vroeg stadium wordt gebruikt) en dat hij daar een maatschappelijk debat over wenst te voeren, maar voor dat doel dient hij zijn stellingen ook met deze nuance te formuleren. Dat doet hij niet. Zoals het in de interviews door hem is verwoord, vormt het geen onderdeel van het debat, hetgeen YouTube wel zou hebben toegelaten, maar bevatten zijn uitlatingen onjuiste informatie die mogelijk schadelijk en gevaarlijk is. Juist als arts dient hij zich dit te realiseren.'⁵

³ Van Hoboken, et al. (2019). De verspreiding van desinformatie via internetdiensten en de regulering van politieke advertenties. Instituut voor Informatierecht (IViR), Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Universiteit van Amsterdam. Bijlage bij Kamerstukken 2019/2020, 30821, nr. 112

⁴ Kamerstukken 2021/22, 26643, nr. 782

⁵ Rechtbank Amsterdam, ECLI:NL:RBAMS:2020:4435

Als het gaat om een daadwerkelijke veroordeling op basis van het verspreiden van desinformatie kunt u een voorbeeld vinden in de uitspraak gedaan door de Rechtbank Den Haag op 4 mei jl. in de aanklacht van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk tegen drie gedaagden omtrent een via internet gepleegde onrechtmatige daad. In dit geval ging het om de gevolgen van verspreiding van verhalen over het bestaan van een satanisch-pedofiel netwerk, waarin de rechtbank de personen heeft veroordeeld tot het betalen van €215.153 aan de gemeente plus proceskosten.⁶ Eerder al oordeelde de rechtbank in een kort geding aangespannen door de gemeente Bodegraven-Reeuwijk dat de gedaagden hun uitlatingen over dit onderwerp moesten staken en verwijderden op de grond dat het belang om gevrijwaard te blijven van ongefundeerde verdachtmakingen in dit geval zwaarder weegt dan de vrijheid van meningsuiting.⁷

Hoe ziet de regering de rol van de medische beroepsgroep en wat zijn de mogelijkheden tot sanctioneren in Nederland in geval van het verspreiden van misinformatie door die doelgroep?

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) houdt toezicht op grond van wet- en regelgeving. Hoewel eenieder in beginsel vrij is zich te uiten over welk onderwerp dan ook, geldt dit niet onbeperkt voor BIG-geregistreeerde beroepsbeoefenaren. De mate waarin BIG-geregistreeerde beroepsbeoefenaren vrij zijn hun mening te uiten wordt mede bepaald door de richtlijnen en professionele normen van hun eigen beroepsgroep. In gevallen waarin een BIG-geregistreeerde beroepsbeoefenaar in strijd handelt met richtlijnen en professionele normen, kan de inspectie handhavend optreden. Er zijn ook situaties waarin een BIG-geregistreeerde beroepsbeoefenaar zich zodanig uit of handelt dat niet direct duidelijk is of dit wel of niet in strijd is met richtlijnen en professionele normen, maar waarin de inspectie het nodig vindt de beroepsbeoefenaar te wijzen op de mogelijke effecten van (onjuiste) uitspraken of berichtgeving. Deze uitingen kunnen immers risicovolle verwarring met zich brengen voor patiënten en het vertrouwen in de zorgverlener of de geneeskundige zorg schaden. IGJ heeft in dit kader tijdens de coronacrisis een aantal individuele zorgverleners waarover meldingen zijn ontvangen, aangesproken op hun activiteiten.

Echter ook niet BIG-geregistreeerden, dus elke burger en iedere zorgverlener, kunnen met het verspreiden van bepaalde informatie ook geldende wet- en regelgeving overtreden, bijvoorbeeld door het aanbevelen of reclame maken voor middelen ter behandeling en/of voorkomen van een ziekte die daarvoor niet zijn geregistreerd. De IGJ heeft hiervoor ook tijdens de coronacrisis diverse boetes opgelegd.

Zijn de voorgestelde werkwijzen uit het Amerikaanse artikel in de Nederlandse situatie toepasbaar? Welke rol heeft de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) in dit verband?

Door verschillen in wet- en regelgeving zijn de werkwijzen niet zonder meer toepasbaar. De IGJ kan handhavend optreden in de beroepsgroep van BIG-geregistreeerde artsen.

⁶ Rechtbank Den Haag, uitspraak: ECLI:NL:RBDHA:2022:4708

⁷ Rechtbank Den Haag, uitspraak: ECLI:NL:RBDHA:2021:6769

Zijn er, voor zover u bekend is, in Nederland organisaties of collectieven van artsen die misinformatie verspreiden?

Het staat iedereen vrij, inclusief BIG-geregistreeerde beroepsbeoefenaars, om een groep, organisatie of samenwerkingsverband te vormen. Het is dan aan de rechter om het handelen van een dergelijke organisatie of collectief te beoordelen. In gevallen waarin een BIG-geregistreeerde beroepsbeoefenaar in strijd handelt met richtlijnen en professionele normen, kan de inspectie handhavend optreden zoals ik hierboven reeds heb beschreven. Hoe deze beroepsbeoefenaren zijn verenigd staat daar los van.

Hoogachtend,

de minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Ernst Kuipers